

Reactie van Bojana Cvejič

Beste Bruno Pocheron,

‘Leesbaarheid’ is niet het belangrijkste criterium waaraan een voorstelling moet worden afgetoetst. Integendeel, en dat is precies wat ik heb aangevochten tijdens het festival. Omdat communicatie en kennis van esthetische processen onlosmakelijk verbonden zijn met perceptie en gewaarwording. Dit is duidelijk de positie die ik bij mijn benadering van de voorstellingen *Flatland*, *Already played tomorrow*, *Closer* en *Embodied* heb ingenomen.

Bovendien is geen van deze voorstellingen representatief voor de zogenaamde ‘conceptuele dans’ waar je me ten onrechte mee brandmerkt. Ik doe mijn uiterste best om uit te leggen op welke manier die stukken me intrigeren en hoe ik de grenzen van de taal probeer op te rekken om mijn gewaarwordingen te beschrijven, of om te duiden hoe deze voorstellingen mijn begrip van ‘beweging’ herconfigureren of virtualiseren, of hoe ze het vermogen onderzoeken van een gedecentraliseerd lichaam om zich uit te drukken. Precies dat is het nieuwe perspectief en de problematiek die deze voorstellingen voor me hebben opengemaakt. En dat gaat verder dan zowel de essentialistische visie op dans als de conceptuele ‘kritikaliteit’.

Zelfs wanneer een voorstelling maar niet wil communiceren, moet ze me dwingen uit te zoeken waar het over gaat, wat het is dat ik niet ‘zie’ in mijn visie erop. Toch zijn er voorstellingen die daar niet in slagen, omdat het creatieproces vroegtijdig is beëindigd en zich de al te herkenbare ‘naar iets zoekende’ look aanmeet om zich als een ‘op onderzoek gebaseerde’ voorstelling, of een *work in progress* voor te stellen. Volgens mij kunnen we ons geen onverschilligheid meer permitteren in de zin van ‘alles kan’. Ik was ook vastbesloten om het hierover te hebben als een sociaal fenomeen, namelijk als de insluiting van kleinschalige creaties van performances in de productievoorwaarden, waarmee ik, als maakster, al te goed bekend ben.

Vriendelijke groeten,
Bojana Cvejič

In het vorige nummer van *Etcetera* opende criticus Pieter T’Jonck een debat over de zin en onzin van de term ‘conceptuele dans’. Bojana Cvejič situeert in haar antwoord (‘Why we love to hate conceptual dance’, *Etcetera* 95) het artikel van T’Jonck ergens tussen ‘een nauwkeurig opgebouwd betoog en toogpraat’. Haar aanpak leidde ertoe dat T’Jonck opnieuw in z’n pen gekropen is om een en ander recht te zetten.

Beste Bojana,

Zoals ik je onlangs zei, keek ik vreemd op van je reactie op mijn aantekeningen bij Klapstuk #10 en 11 (‘Dans en paranoia’, *Etcetera* 95, nvdr). Niet omdat ik het oneens zou zijn met de positie die je verdedigt aangaande dans, integendeel zelfs, maar omdat je mij voortdurend dingen in de mond legt die ik helemaal niet geschreven of bedoeld heb.

Je steekt dadelijk van wal met de bewering dat ik de dansvorm in kwestie vind getuigen van ‘onaantrekkelijke zelfreflexiviteit’ et tutti quanti. Waar haal je zoiets vandaan? In de inleidende paragraaf probeer ik enkel een beeld te schetsen van wat er –meestal inderdaad in de vorm van toogpraat– allemaal beweerd wordt over ‘conceptuele dans’. Zelf bestempel ik de term als onbruikbaar en tententius. Ik zeg daarom ook meteen, op het einde van de eerste paragraaf: ‘Dit impliceert dat er zoiets als “conceptuele dans” zou bestaan. Dat dient echter nog steeds aangetoond te worden.’ Begrijp: is er wel een sluitende definitie? Verder in mijn artikel stel ik daarom voor om elke poging om tot zo’n definitie te komen voorlopig te vermijden, en heel algemeen over ‘nieuwe dans’ te spreken. Kwestie van de discussie inderdaad niet af te sluiten of onmogelijk te maken. Na alle scheldtirades tegen deze vorm van dans noteer ik bovendien op het einde van de eerste paragraaf dat er een positievere benadering denkbaar is van waar het in ‘conceptuele dans’ om gaat. Misschien is je dit ontgaan, of ben ik iets te ironisch, maar bij nadere lezing zou je toch ook moeten merken dat het die benadering is die mij meer zinvol lijkt. De zin ‘Dat zo’n performance “moeilijk” en “ongenietbaar” zou zijn...’ staat niet zonder reden in de voorwaardelijke wijs.

De brieven van Pocheron en Cvejič werden vertaald uit het Engels door Jeroen Versteetele.